

*Overwegingen en handvatten bij
soortkeuze in stedelijke
beplantingen*

Baudewijn Odé

FLORON en mijzelf

- FLORON zet wilde planten op de kaart
- Meer en meer ook exoten
- Signaleren trends
- Signaleren overheden en beheerders (i.v.m. bestrijding)
- Risicobeoordelingen
- Website tuinernietin.nl
- Werken samen in

NEC-E
Nederlands Expertise Centrum Exoten

Verspreiding Mahonie tussen 1900 en 2025

1940-1945

© NDFF 2025

Overwegingen en handvatten voor plantgoed

Veel initiatieven om goede keuzes te maken:

- Klimaatadaptatie
- Biodiversiteit (incl. Basis Kwaliteit Natuur)
- Exotenrisico
- Fijnstof/pollen
- Standplaats
- Sierwaarde
- ...

Focus op bomen, maar ook toepasbaar op ander plantgoed

Exoten en invasieve exoten

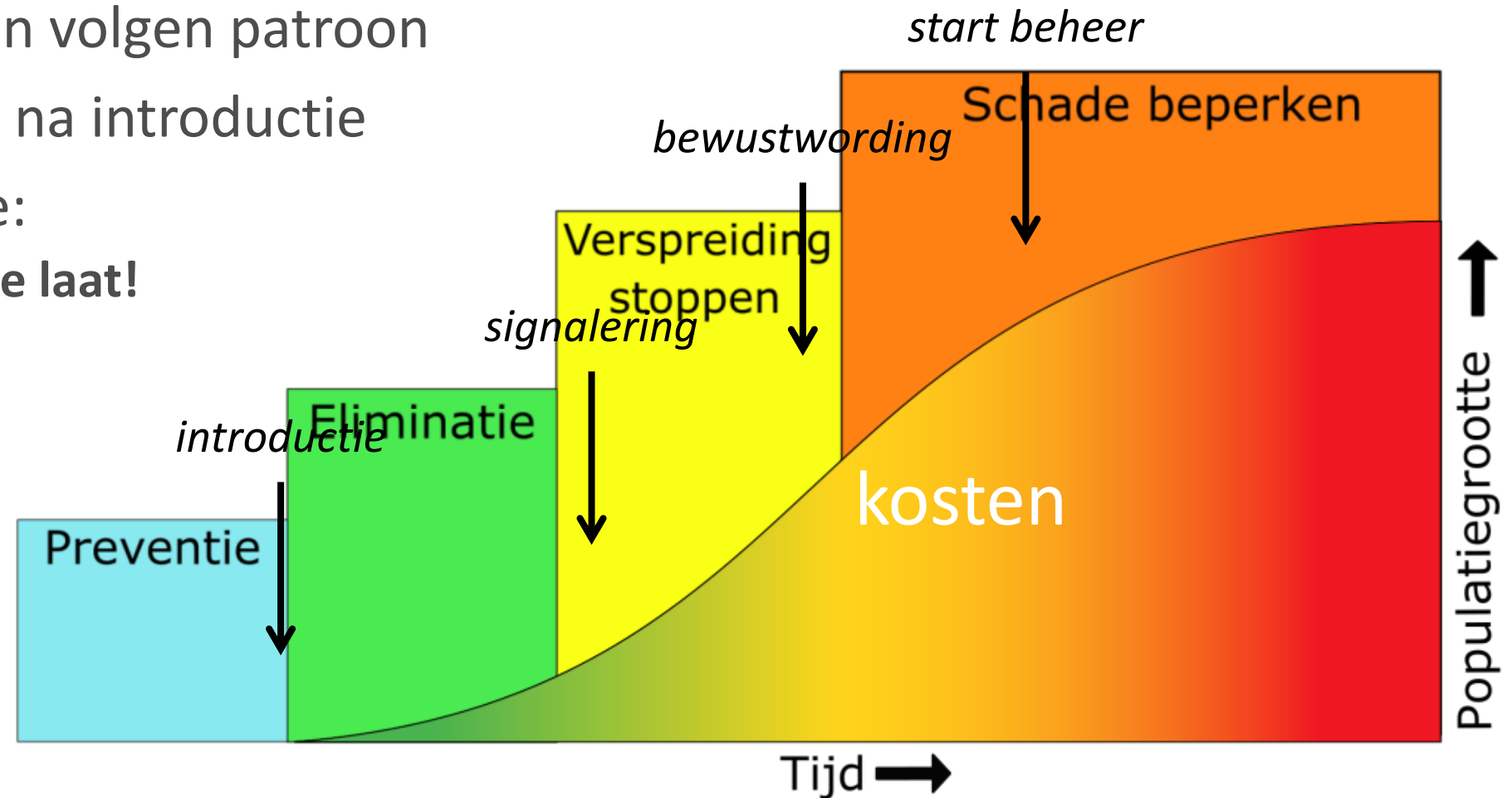
- **Exoot** is door mens naar Nederland gekomen (bewust of onbewust)
- Bij meeste planten via sierteeltketen
- **Invasieve exoot** kan zich sterk uitbreiden en domineren, waardoor schadelijk voor inheemse biodiversiteit (, economie of gezondheid)
- Lang niet iedere exoot wordt invasief
- Succesvolle exoten hebben weinig vijanden

N.B. andere definitie dan voor Unielijst!

Invasiecurve

- Invasieve exoten volgen patroon
- Soms lange tijd na introductie
- Huidige situatie:
 - **Beheer vaak te laat!**

Unielijst en andere invasieve exoten

- Sommige Unielijstsoorten niet alleen aanwezig, maar ook verjongend en verspreidend
- Ook soorten uit veldgidsen NVWA (problematische soorten voor beheerders)
- (potentieel) invasieve soorten van tuinernietin.nl

ADVIES: bij voorkeur niet toepassen en uitfaseren

Bomen voor biodiversiteit Natuur en Milieu

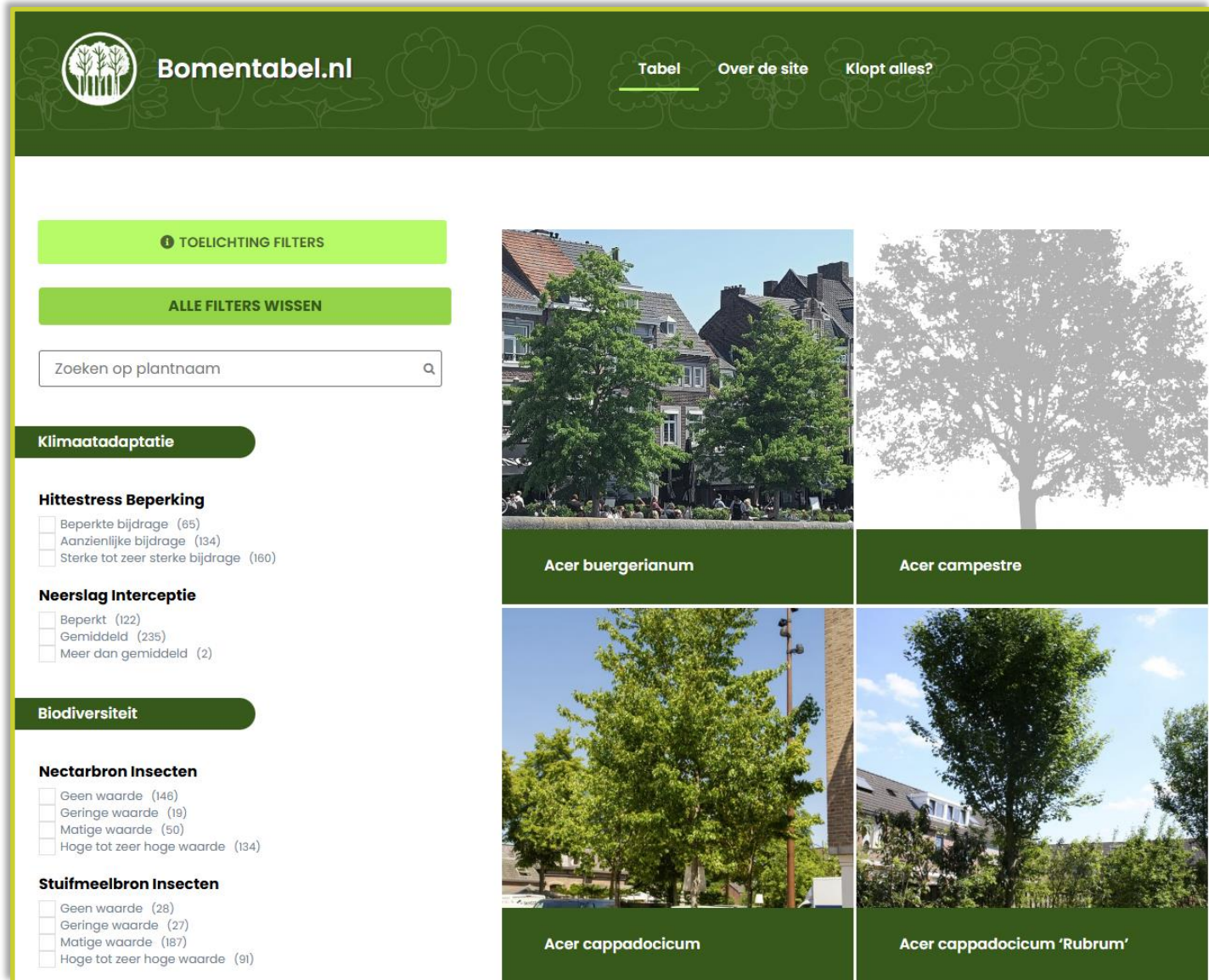
- Eerste analyse o.b.v. ecologische relevantie i.c.m. invasierisico
 - Zwarte lijst en Groene lijst
 - Analyse bomenbestand grote gemeenten
-
- Kritisch ontvangen:
 - Niet compleet
 - Beoordelingen deels onderbouwd

Bomentabel (Jelle Hiemstra)

- Uitgebreide tabel
- Uitgebreide filters:
 - Klimaat
 - Biodiversiteit
 - Inheems/exoot
 - Luchtkwaliteit
 - ...meer

Alleen relevantie voor nectar- en stuifmeelzoekers en voor vogels

The screenshot displays the Bomentabel.nl website interface. At the top, there is a green header with the logo and navigation links: "Tabel", "Over de site", and "Klopt alles?". Below the header, there are two green buttons: "TOELICHTING FILTERS" and "ALLE FILTERS WISSEN". A search bar is present with the placeholder text "Zoeken op plantnaam".

The main content area is divided into two columns. The left column contains filter sections:

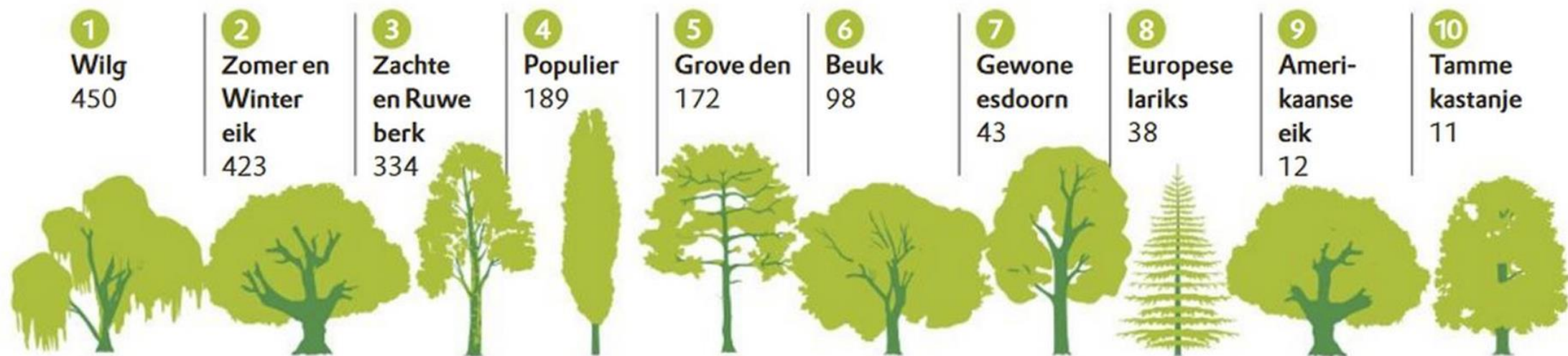
- Klimaatadaptatie**
 - Hittestress Beperking**
 - Beperkte bijdrage (65)
 - Aanzienlijke bijdrage (134)
 - Sterke tot zeer sterke bijdrage (160)
 - Neerslag Interceptie**
 - Beperkt (122)
 - Gemiddeld (235)
 - Meer dan gemiddeld (2)
- Biodiversiteit**
 - Nectarbron Insecten**
 - Geen waarde (146)
 - Geringe waarde (19)
 - Matige waarde (50)
 - Hoge tot zeer hoge waarde (134)
 - Stuifmeelbron Insecten**
 - Geen waarde (28)
 - Geringe waarde (27)
 - Matige waarde (187)
 - Hoge tot zeer hoge waarde (91)

The right column displays a grid of tree images with their names below them:

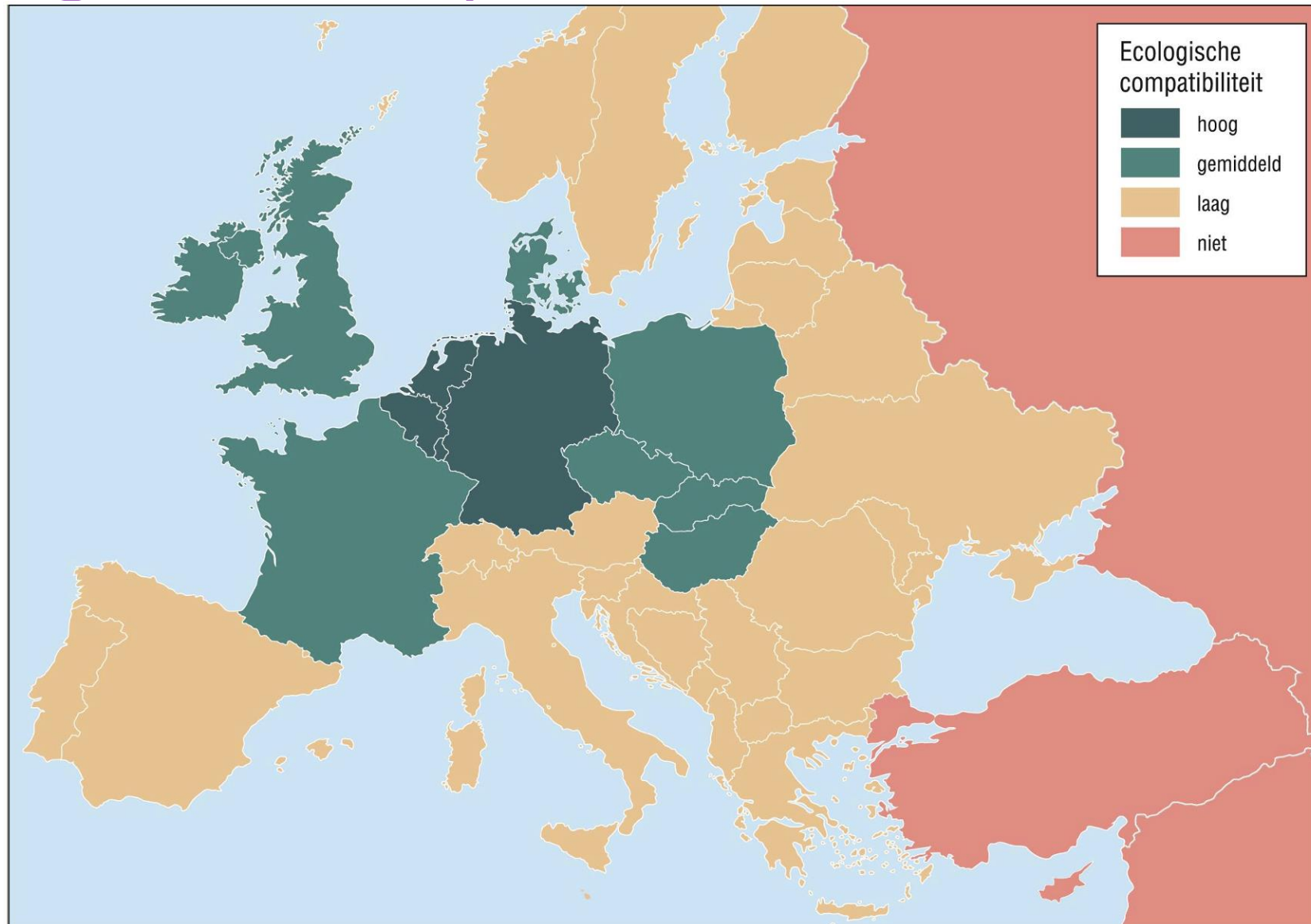
- Acer buergerianum** (Image of a tree in an urban setting)
- Acer campestre** (Image of a tree silhouette)
- Acer cappadocicum** (Image of a tree in an urban setting)
- Acer cappadocicum 'Rubrum'** (Image of a tree in an urban setting)

Ecologische compatibiliteit (van den Hoorn et al.)

Top 10 Hoeveel insectensoorten zijn verbonden aan welke boom?

Ecologische compatibiliteit (van den Hoorn et al.)

Ecologische compatibiliteit (van den Hoorn et al.)

- Twee overwegingen vanuit dit perspectief:
 - Inheemse bomen trekken meeste biodiversiteit
 - “Nabije” soorten van buiten Nederland meer compatibel met inheemse soorten en klimaat
- Levert scores per soort ((zeer) laag, gemiddeld, hoog)
- Wordt al toegepast in meerdere gemeenten

Mijn reactie:

- Hanteren landsgrenzen is wat arbitrair (vinden de auteurs ook)
- Nog geen streefwaarden voor stedelijke beplanting
- Generieke onderbouwing (op basis van theoretische overweging)

Leids Register ecologische bomen (R. Jonker)

De ecologische score van boomsoorten is gebaseerd op vijf functies:

- gastheer voor blad-etende insecten en schimmels,
- voedselbron voor bestuivers,
- interactie met het bodemleven,
- vruchtdragende functie voor vogels en zoogdieren,
- schuil- en nestgelegenheid voor vogels en ongewervelde dieren.

Mijn reactie:

Het zijn overwegend inheemse bomen en struiken die een hoge score krijgen, vanwege belang voor overige biodiversiteit.

Leids Register ecologische bomen (R. Jonker)

Toepassing:

- Scores voor individuele soorten
- Streefwaarden voor nieuwe aanplant
- Soorten met lage scores helemaal niet aanplanten

N.B. de lijst wordt binnenkort generiek toepasbaar gemaakt om ook binnen Basiskwaliteit Natuur meer biodiversiteit in stedelijke omgeving te stimuleren

Tuin er niet in (tuinernietin.nl, FLORON)

- Opgezet om burgers te verleiden te kiezen voor minder invasieve alternatieven voor (potentieel) invasieve planten

Zoek op naam

Ga je tuinplanten kopen, maar wil je eerst weten of deze mogelijk invasief zijn en tips krijgen over alternatieven? Typ hieronder de naam!

Inspiratie nodig? Zoek op eigenschap

Ben je op zoek naar een verantwoorde tuinplant met bepaalde eigenschappen? Vink aan welke eigenschappen je wilt en druk op zoek!

☐ Bijenplant	☐ Vlinderplant	☐ Nuttig voor vogels	☐ Wintergroen blad	☐ Mooie bloemen
☐ Mooie bessen	☐ Mooi blad	☐ Eetbaar	☐ Ruikt lekker	☐ Herfstkleuren

Tuin er niet in (tuinernietin.nl, FLORON)

- Opgezet om burgers te verleiden te kiezen voor minder invasieve alternatieven voor (potentieel) invasieve planten

Database met alle soorten is te downloaden op **tuinernietin.nl**

N.B. 1 niet alle tuinplanten

N.B. 2 we weten niet van alle soorten of ze invasief zijn

...rijgen over alternatieven? Typ hieronder de naam!

Inspiratie nodig? Zoek op eigenschap

Ben je op zoek naar een verantwoorde tuinplant met bepaalde eigenschappen? Vink aan welke eigenschappen je wilt en druk op zoek!

☐ Bijenplant	☐ Vlinderplant	☐ Nuttig voor vogels	☐ Wintergroen blad	☐ Mooie bloemen
☐ Mooie bessen	☐ Mooi blad	☐ Eetbaar	☐ Ruikt lekker	☐ Herfstkleuren

Conclusies aanplant in stedelijke omgeving

De situatie:

- Grote versnippering aan informatie
- Veel mogelijke overwegingen voor aanplant (of niet)
- Uitdagingen vanwege minder geschikte standplaatsen
- Uitdagingen rond klimaatverandering of –extremen
 - Sortiment
 - Beschikbare ruimte
 - Resultaat in termen van acceptabel stadsklimaat

Conclusies aanplant in stedelijke omgeving

Perspectief exoten:

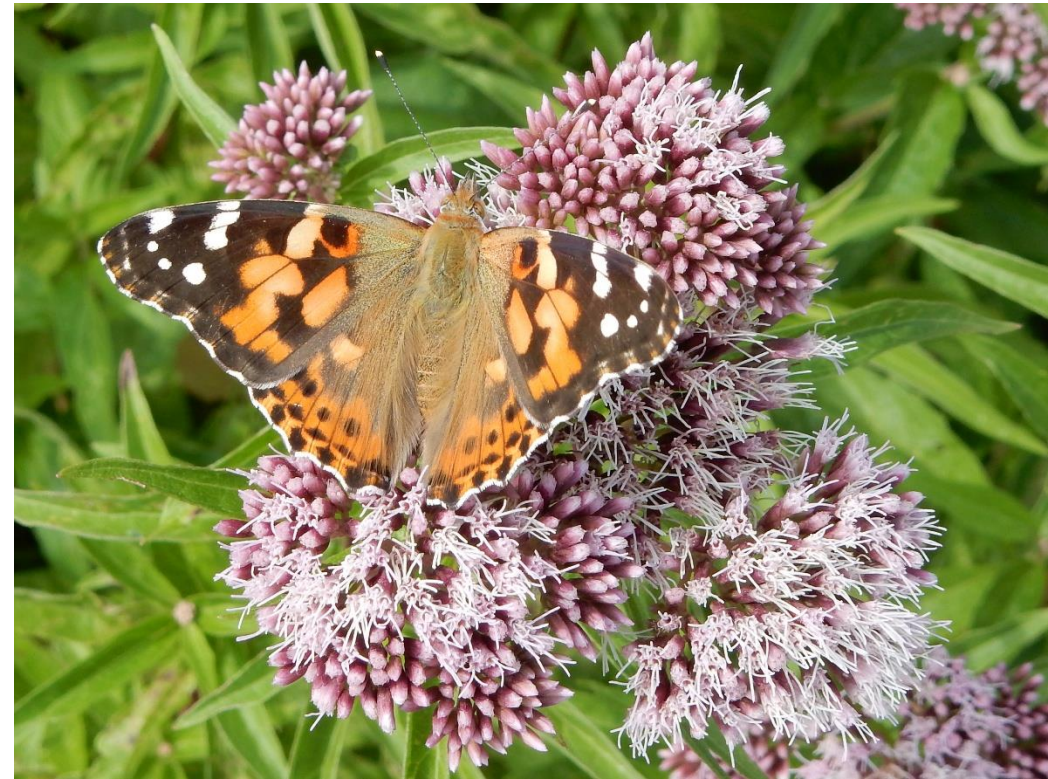
- Exotische planten dragen weinig bij aan biodiversiteit
 - Weinig natuurlijke vijanden
 - Soms geliefd bij generalisten (bloemen, bessen)
- Exotische planten hebben risico om invasief te worden
 - Besdragers
 - Windverspreiders
 - Uitlopers/wortelopslag
 - M.n. soorten van buiten Europa
- Exotische planten kunnen in stad ook bijdragen (aan BKN)
 - Beter gevulde bloeiboog
 - Extreme standplaatsen

Conclusies aanplant in stedelijke omgeving

Perspectief inheemse soorten:

- Minder keuze in soorten
- Meer potentieel voor biodiversiteit
- Minder plantmateriaal voorhanden
- Sterk(er) afhankelijk van standplaats

Distelvlinder op inheems koninginnekruid.
Kars Veling

Conclusies aanplant in stedelijke omgeving

Perspectief klimaat:

- Klimaat kan uitdaging geven voor inheemse soorten
- Meer aandacht voor standplaats
 - Minder verharding
 - Goed substraat
 - Goed beheer
 - Water geven in nood?
- Zuidelijke boomsoorten geven wel schaduw, maar weinig verkoeling (door beperkte verdamping)
- Denk ook aan struiklaag voor extra verkoeling

Handvatten

- Moeilijk, zeg!
- Maak een eigen afweging, maar beperk in het plantgoed:
 - Invasieve exoten
 - Soorten met bessen, windverspreiding of worteluitlopers
- Stimuleer inheemse soorten:
 - Ook in kruid- en struiklaag
 - En verzorg ze goed
- Tenslotte: biodiversiteit in de stad is gebaat bij stabiliteit en niet te veel dynamiek, koester bomen en plantvakken door ze goed te beheren!